

1

Aveam șapte ani pe atunci. Ce poți să știi la șapte ani? Îmi petrecusem toată viața, sau cel puțin așa credeam, în orașul Alexandria, pe Strada Tâmplarilor, împreună cu ceilalți galileeni, și, mai devreme sau mai târziu, urma să ne întoarcem acasă.

Amiază târzie. Ne jucam, ceata mea împotriva cetei lui, și, când alergă iar spre mine să mă îmbrâncească, vânjos cum era și mai mare, am simțit cum țâșnește puterea din mine, în vreme ce strigam: „Nu o să capeți ce vreți“.

El căzu, palid, pe pământul nisipos și toți se adunară de îndată în jurul lui. Soarele era fierbinte, și am simțit cum mi se strânge inima în piept. Era atât de neputincios.

Cât ai bate din palme, toți se dădură înapoi. Se părea că întreaga stradă amuțise, mai puțin ciocanele tâmplarilor. Nici odată nu mai auzisem o asemenea liniște.

– E mort, spuse Iosif cel Mic.

Și repetară cu toții: „E mort, e mort, e mort!“

Știam că au dreptate. El era doar un maldăr de mâini și de picioare în praful bătătorit.

Iar eu – gol pe dinăuntru. Puterea îmi luase totul.

Mama lui ieșise din casă și țipătul ei se transformă în urlat. Din toate părțile începură să alerge femei.

Mama mă ridică în brațe. Mă duse în josul străzii, întră în curte și apoi în întunericul casei noastre. Toți verii mei se înghesuiră înăuntru și Iacob, fratele meu mai mare, trase perdeaua, acoperind intrarea. Apoi se întoarse cu spatele la lumină și spuse:

– Isus a făcut-o. El l-a omorât.

Îi era frică.

– Să nu mai spui așa ceva, zise mama. Mă strângea atât de aproape de ea, că abia mai puteam respira.

Iosif cel Mare se trezi.

Ei bine, Iosif cel Mare era tatăl meu, pentru că era căsătorit cu mama, dar nu îi spusese niciodată tată. Fusesem învățat să îi spun Iosif. Nu știu de ce.

Adormise pe rogojină. Muncise toată ziua în casa lui Philo și el, ca și ceilalți bărbați, se întinsese să doarmă, în zăpușeala după-amiezii. Se ridică în picioare și întrebă:

– Ce-s țișetele alea afară? Ce s-a întâmplat?

Se uită la Iacob, care era fiul său mai mare. Îl avusese cu o altă nevastă, iar aceasta murise înainte ca el să se căsătorească cu mama mea.

Iacob spuse din nou:

– Isus l-a omorât pe Eliazar. Isus l-a blestemat, iar el a căzut mort.

Iosif se uita fix la mine, cu ochii cârpiți de somn. Pe stradă se auzeau din ce în ce mai multe strigăte. Se ridică și își trecu degetele prin părul des și creț.

Verii mei se strecurară înăuntru pe ușă și se îngărădădiră lângă noi.

Mama tremura.

– Nu se poate să fi făcut el asta, spuse ea. El nu ar face așa ceva.

– Am văzut eu, grăi Iacob. Am văzut când a făcut vrăbii din lut de Sabat. Învățătorul i-a spus că nu ar trebui să facă

astfel de lucruri de Sabat. Isus s-a uitat la păsări și ele s-au transformat în păsări adevărate. Au zburat. Și voi ați văzut. L-a omorât pe Eliazar. Mamă, l-am văzut.

În penumbră, verișorii mei erau un cerc de fețe albe: Iuda, Simeon cel Mic și Salomea priveau încordați, temându-se că vor fi trimiși afară. Salomea era de vârsta mea și îmi era cea mai apropiată și cea mai dragă. Îmi era ca o soră.

Apoi intră Cleopa, fratele cel vorbăreț al mamei mele. Era tatăl acestor veri, excepție făcând Silas cel Mare, care tocmai intra și care era mai mare decât Iacob. Merse în colț iar apoi veni fratele lui, Iustus, și amândoi voiau să vadă ce se întâmplă.

– Iosif, sunt cu toții afară, spuse Cleopa. Jonathan bar Zakkai și frații lui spun că Isus le-a omorât băiatul. Sunt invidioși că am obținut slujba aceea la casa lui Philo, sunt invidioși că am luat slujba dinaintea ăsteia, sunt invidioși că avem tot mai mult de lucru, iar ei sunt siguri că fac o treabă mai bună ca noi...

– Băiatul e mort? Întrebă Iosif. Sau mai trăiește?

Salomea țâșni în față și îmi șopti la ureche:

– Isus, fă-l să învie, așa cum ai făcut și păsările să învie!

Simeon cel Mic chicotea. Era prea necopt ca să înțeleagă ce se petrecea. Simeon cel Mic știa, dar era mic și liniștit.

– Potoliți-vă, spuse Iacob, micul șef al copiilor. Salomea, taci!

Îi auzeam cum strigă pe stradă. Auzeam și alte zgomote. Pietrele loveau pereții casei. Mama începu să plângă.

– Îndrăzniți numai să faceți asta! strigă unchiul Cleopa, și ieși în grabă pe ușă. Iosif alergă după el.

M-am smucit din strânsoarea mamei și am zbughit-o afară înainte să mă prindă, am trecut pe lângă unchiul meu și pe lângă Iosif, și am mers direct la gloata ce înainta, striga și își arăta pumnii. Am mers atât de repede încât nici nu m-au văzut. Eram precum un pește în apă. M-am strecurat printre

oamenii care strigau deasupra capului meu, până am ajuns la casa lui Eliazar.

Toate femeile erau cu spatele la ușa și nu m-au văzut când am intrat. M-am dus direct în odaia întunecoasă, unde îl așezaseră pe rogojină. Mama lui era acolo, sprijinindu-se de sora ei și plângând în hohote. În cameră era doar o lampă, ce dădea o lumină foarte slabă.

Eliazar era palid, cu mâinile pe lângă trup, cu aceeași tunică prăfuită și cu tălpile foarte negre. Era mort. Gura îi era deschisă și dinții i se vedeau peste buză.

Medicul grec intră – de fapt, era evreu –, îngenunche, se uită la Eliazar și dădu din cap. Apoi mă văzu și zise:

– Afară!

Mama lui se întoarse, mă văzu și țipă.

M-am aplecat peste el:

– Eliazar, trezește-te, am spus, trezește-te acum!

M-am întins și mi-am pus mâna pe fruntea lui. Puterea a ieșit. Ochii mi s-au închis. Eram amețit. Dar l-am auzit că își recapătă suflarea. Mama lui țipa întruna, iar și iar, și mă dureau urechile. Și sora lui țipa. Toate femeile țipau.

Am căzut pe spate pe podea. Eram slăbit. Medicul grec se uita în jos la mine. Mi-era rău. Odaia era întunecată. Și alți oameni sosiră buluc.

Eliazar se ridică și, înainte să poată ajunge cineva la el, se năpusti cu pumnii asupra mea lovindu-mă și dându-mă cu capul de pământ, și plesnindu-mă întruna:

– Fiu al lui David, fiu al lui David, striga el, bătându-și joc de mine, fiul al lui David, fiu al lui David, și mă izbea în față și în coaste, până când tatăl lui l-a luat de mijloc și l-a ridicat în aer.

Toate mă dureau și nu mai puteam respira.

– Fiul lui David, continua Eliazar să strige.

Cineva m-a ridicat și m-a scos afară din casă, ducându-mă în mulțimea din stradă. Încă mai icneam. Mă dureau toate. Părea că toată strada țipă, mai tare decât înainte, iar cineva

spunea că vine Învățătorul, și unchiul Cleopa striga în greacă la Jonathan, tatăl lui Eliazar, și Jonathan îi răspundea, iar Eliazar striga „Fiul lui David, fiul lui David!”

Eram în brațele lui Iosif. Încerca să meargă, dar mulțimea nu îl lăsa. Cleopa se împingea către tatăl lui Eliazar, iar acesta încerca să ajungă la Cleopa, dar alți bărbați îl prinseră de brațe. L-am auzit în depărtare pe Eliazar strigând.

Învățătorul era acolo și spunea:

– Copilul ăsta nu e mort, taci odată, Eliazar, cine a spus că a murit? Eliazar, nu mai urla! Cine a putut crede că acest copil e mort?

– L-a readus la viață, asta a făcut, a spus unul de-ai lor.

Eram în curtea noastră, întreaga gloată era împinsă înăuntru odată cu noi, unchiul meu și rudele lui Eliazar încă mai strigau, iar Învățătorul cerea să se facă liniște.

Acum veniră unchii mei, Alfeu și Simeon. Aceștia erau frații lui Iosif. Și tocmai se treziseră. Își ridicară mâinile în fața mulțimii. Aveau niște voci puternice și ochii mari. Erau acolo și mătușile mele, Salomea, Estera și Maria, împreună cu toți verișorii, care alergau și săreau de parcă era sărbătoare, mai puțin Silas, Iustus și Iacob, care stăteau cu bărbații.

Apoi nu am mai putut vedea ce se întâmplă.

Eram în brațele mamei mele și ea mă duse în odaia din față. Era întuneric. Mătușa Estera și mătușa Salomeea intrară cu ea. Auzeam din nou pietre ce loveau casa. Învățătorul ridică vocea vorbind în greacă.

– Ai sânge pe față, îmi șopti mama. Ai sânge la ochi. Ești tăiat pe față! Plângea. Oh, uite ce ți s-a întâmplat, spuse ea.

Vorbea în aramaică, limba noastră pe care nu o vorbeam prea des.

– Nu-s rănit, am zis eu.

Voiam să spun că nu contează. Din nou s-au apropiat verișorii mei, iar Salomea zâmbea ca și cum ar fi spus că știa că îl puteam învia, și i-am luat mâna și i-am strâns-o.

Dar era acolo și Iacob, cu privirea lui tăioasă.

Învățătorul intră în cameră cu spatele, cu mâinile ridicate. Cineva rupsesse perdeaua, iar lumina era foarte puternică. Intră și Iosif cu frații săi. La fel făcu și Cleopa. A trebuit să ne dăm la o parte ca să le facem loc.

– Vorbiți despre Iosif, despre Cleopa și Alfeu, cum să-i izgonim? se adresă Învățătorul întregii adunări. Sunt cu noi de șapte ani!

Familia mănioasă a lui Eliazar înaintase aproape până în cameră. Tatăl chiar pășise înăuntru.

– Da, de șapte ani, și de ce nu se întorc toți în Galileea? strigă tatăl lui Eliazar. Șapte ani e prea mult! Băiatul ăla e posedat de un demon, și vă spun că fiul meu era mort.

– Acuma te plângi că trăiește! Ce-i cu tine? întrebă unchiul Cleopa.

– Vorbești ca un om nebun, adăugă unchiul Alfeu.

Și așa și pe dincolo, continuară să strige unii la alții, amenințându-ne cu pumnii, iar femeile dădeau din cap și își aruncau priviri din când în când, iar din depărtare alți oameni se alăturau mulțimii.

– Oh, cum poți spune asemenea lucruri? rosti Învățătorul, pronunțând fiecare cuvânt ca și cum ar fi fost în Casa de Studiu. Isus și Iacob sunt cei mai buni elevi ai mei. Iar acești bărbați sunt vecinii voștri, ce vă îndeamnă să vă întoarceți chiar așa împotriva lor? Ascultați-vă propriile cuvinte!

– Of, elevii tăi, elevii tăi, strigă tatăl lui Eliazar. Dar trebuie să trăim și să muncim, și sunt și alte lucruri în viață pe lângă acela de a fi elev.

Intrară și mai mulți în cameră. Mama se lipise cu spatele de perete, ținându-mă strâns lângă ea. Voiam să scap, dar nu puteam. Ei îi era prea frică.

– Da, munca, asta e, rosti unchiul Cleopa. Cine spune că nu putem trăi aici, de ce să ne izgoniți, doar pentru că mare parte din slujbe le luăm noi, și asta din cauză că suntem mai buni, iar asta înseamnă că oferim oamenilor ce-și doresc...

Deodată Iosif își ridică mâinile și răcnă:

– Liniște!

Și toți tăcură. Toată gloata lor tăcu. Niciodată Iosif nu ridicase așa voceă.

– Ne facem de rușine în fața Domnului cu cearta asta! Apoi mai adăugă: Îmi dărmăți pereții casei.

Nimeni nu spusese nimic. Toată lumea se uita la el. Chiar și Eliazar era acolo și se uita în sus spre el. Nici măcar Învățătorul nu mai vorbea.

– Acum Eliazar trăiește, spuse Iosif. Și se face că tocmai vom merge acasă, în Galileea.

Din nou nu spusese nimeni nimic.

– Vom pleca spre Pământul Sfânt de îndată ce ne vom termina puținele treburi pe care le avem aici. Ne vom lua rămas-bun, iar acele slujbe pe care le vom primi câtă vreme ne pregătim de plecare vi le vom da vouă.

Tatăl lui Eliazar își întinse gâtul, apoi dădu aprobator din cap și își deschise brațele. Ridică din umeri. Înclină din cap, apoi se întoarse. Oamenii lui se întoarseră și ei. Eliazar se uită fix la mine, apoi ieșiră cu toții din cameră.

Mulțimea ieși din curte, iar mătușa mea Maria, egipteanca, soția lui Cleopa, intră și trase perdeaua. Acum rămăseră doar ai noștri și Învățătorul. Acesta din urmă nu era bucuros. Se uită încruntat la Iosif.

Mama își șterse ochii și se uită la fața mea, dar atunci Învățătorul începu să vorbească. Ea mă ținu lângă trup, cu mâinile tremurându-i violent.

– Plecați acasă? se miră Învățătorul. Și îmi luați cei mai buni elevi? Mi-l luați pe bunul Isus? Și pot să vă întreb la ce vă întoarceți? La tărâmul unde curge lapte și miere?

– Îți bați joc de strămoșii noștri? întrebă unchiul Cleopa.

– Sau îți bați joc de Însuși Domnul? îl întrebă unchiul Alfeu, care vorbea greaca la fel de bine ca și Învățătorul.

– Nu îmi bat joc de nimeni, răspunse Învățătorul, uitându-se la mine în timp ce vorbea, dar mă minunez că puteți părăsi atât de ușor Egiptul din pricina unei gâlceve din mijlocul drumului.

– Asta nu are nimic de a face cu hotărârea noastră, spuse Iosif.

– Atunci, de ce să plecați? Isus face progrese minunate aici. De ce, când Philo este atât de impresionat de învățătura lui, iar Iacob este minunat și...

– Da, dar aici nu e Israelul, nu-i așa? întrebă Cleopa. Și nu e casa noastră.

– Nu, iar tu îi înveți greaca, Scriptura în greacă, spuse Alfeu. Iar noi acasă îi învățăm ebraica, pentru că tu nici măcar nu știi ebraică și ești Învățătorul, iar asta e Casa de Studiu de aici, din Grecia, iar tu o numești Tora. Philo, da, marele Philo ne dă de lucru, și la fel fac și prietenii lui – toate astea sunt lucruri bune și da, suntem recunoscători; dar și el vorbește greaca și citește Scriptura în greacă și se minunează de câte știu băieții ăștia în greacă.

– Acum toată lumea vorbește greaca, spuse Învățătorul. Evreii din toate orașele Imperiului vorbesc greaca și citesc Scriptura în greacă.

– În Ierusalim nu se vorbește greaca! replică Alfeu.

– În Galileea citim Scriptura în ebraică, zise Cleopa. Măcar înțelegi ebraica? Și te mai numești Învățător!

– Of, m-am săturat de criticile voastre, de ce vă mai suport, de ce-mi mai pasă unde mergeți și unde îi duceți pe băieții ăștia, înapoi în vreun sat prăfuit! Părăsiți Alexandria pentru asta.

– Da, spuse unchiul Cleopa, dar nu e un sat prăfuit, e casa tatălui meu. Știi vreun cuvânt în ebraică? Apoi el recită tare, în ebraică, psalmul său preferat, pe care ne pusese multă vreme să îl învățăm. „Domnul va păzi intrarea ta și ieșirea ta de acum și până în veac.”¹ Și apoi continuă: Știi ce înseamnă asta?

– Dar tu știi ce înseamnă? i-o trânti Învățătorul. Aș vrea să te aud cum explici. Știi doar ceea ce te-a învățat scribul

¹ Psalmul 120

din sinagoga voastră, iar dacă ai învățat aici suficientă greacă pentru a mi-o striga în față, crezi că ești cel mai bun. Ce știi oricare dintre voi, evrei galileeni încăpățânați? Ați venit în Egipt să vă refugiați și plecați la fel de încăpățânați precum ați venit.

Mama era neliștită. Învățătorul se uită la mine.

– Și să luați copilul ăsta, copilul ăsta strălucit...

– Și ce ai vrea să facem? întrebă Alfeu.

– Oh, nu întreba așa ceva, șopti mama. Era tare neobișnuit pentru ea să vorbească mai tare.

Iosif îi aruncă o privire și apoi se uită la Învățător. Acesta din urmă continuă:

– E mereu la fel, spuse Învățătorul, oftând. În vreme de necaz, veniți în Egipt, da, întotdeauna în Egipt, el primește toată pleava Palestinei...

– Toată pleava! strigă Cleopa. Îi numești pe strămoșii noștri pleavă?

– Nici ei nu vorbeau greaca, zise Alfeu.

Cleopa râse.

– Iar pe muntele Sinai, Domnul nu a vorbit în greacă, spuse el.

Unchiul Simeon rosti încet:

– Și Marele Preot al Ierusalimului, când pune mâinile pe țăp, pesemne că uită să spună toate păcatele noastre în greacă.

Râdeau cu toții. Băieții mai mari râdeau. Și mătușa Maria râdea. Însă mama încă plângea. A trebuit să stau lângă ea.

Chiar și Iosif zâmbise. Învățătorul era nervos. El continuă:

– ... dacă e foamete, veniți în Egipt, dacă nu aveți de lucru, veniți în Egipt, dacă pe Irod îl apucă o furie ucigașă, veniți în Egipt, de parcă împăratul Irod a dat cel mai mic semn că i-ar păsa de o mână de evrei galileeni ca voi! O furie ucigașă! De parcă...

– Terminați, spuse Iosif.

Învățătorul se opri. Toți bărbații se uitau la Învățător. Nimeni nu mai scotea un cuvânt. Nimeni nu mișca.

Ce se întâmplase? Ce spusese Învățătorul? „Furie uci-gașă.” Ce însemnau cuvintele astea?

Chiar și Iacob avea aceeași privire ca și ceilalți bărbați.

– Oh, credeți că oamenii nu vorbesc despre lucrurile astea? Întrebă Învățătorul. De parcă eu aș crede poveștile călătorilor.

Ei nu spuseră nimic. Apoi, cu o voce înceată, Iosif vorbi:

– Domnul a dăruit răbdare pentru așa ceva, dar eu nu mai am. Ne întoarcem acasă pentru că e casa noastră, continuă el, uitându-se la Învățător, și pentru că e pământul Domnului. Și pentru că Irod a murit.

Învățătorul era șocat. Toți ceilalți erau surprinși. Chiar și mama era surprinsă și puteam vedea cum femeile se uitau una la alta.

Adevărul e că noi, cei mici, știam că Irod era împăratul Pământului Sfânt și știam că era un om rău. Doar de ceva vreme aflaserăm că făcuse o grozăvie, că pângărise Templul, sau cel puțin așa îi auzisem pe bărbați vorbind, dar nu știam nimic mai mult.

Învățătorul se încruntă la Iosif.

– Iosif, nu e înțelept să spui asemenea lucruri, rosti el. Nu poți vorbi astfel despre împărat.

– E mort, zise Iosif. Veștile vor veni cu poșta romană, peste două zile.

Învățătorul era înmărmurit. Restul tăceau, cu ochii la Iosif.

– De unde știi? Întrebă Învățătorul.

Nici un răspuns.

– Ne va lua puțin timp să ne pregătim de călătorie, spuse Iosif. Până atunci, băieții noștri vor trebui să lucreze cu noi. Mă tem că nu vor mai merge la școală.

– Și ce va crede Philo, întrebă Învățătorul, când va auzi că îl luați pe Isus?

– Ce treabă are Philo cu băiatul meu? spuse mama. Vocea ei îi uimi pe toți.

Urmă altă tăcere. Știam că era un moment dificil.

Cu ceva vreme în urmă, Învățătorul mă dusese la Philo, un om bogat și învățat, pentru a mă prezenta acestuia ca pe un elev bun, iar Philo mă plăcuse foarte mult, ba chiar mă dusese la Marea Sinagogă, care era la fel de mare și de frumoasă ca și templele păgâne din oraș, și unde se întâlneau evreii bogați de Sabat, un loc în care familia mea nu mergea niciodată. Noi mergeam la modesta Casă de Rugăciune de pe strada noastră.

După aceste vizite, Philo ne dăduse de lucru la casa lui, să îi facem uși de lemn, bănci și rafturi pentru noua sa bibliotecă, și, în curând, prietenii lui oferiră familiei mele slujbe asemănătoare, ce însemnau, de asemenea, câștiguri bune.

Când am fost dus la el, Philo mă tratase ca pe un musafir.

Și chiar și acum, când ușile fuseseră puse la loc, iar băncile pictate fuseseră luate de la cei care le pictaseră și duse la Philo, îl mai văzusem, iar el își făcuse timp să îi spună lui Iosif lucruri frumoase despre mine.

Dar cum să vorbesc acum despre simpatia lui Philo pentru mine? Nu era momentul, și simțeam că bărbații erau încurcați, în timp ce se uitau la Învățător. Lucraseră din greu pentru Philo și prietenii săi.

Învățătorul nu îi răspunse mamei. În cele din urmă, Iosif spuse:

– Philo ar trebui să fie surprins că fiul meu vine cu mine la Nazaret?

– Nazaret? replică rece Învățătorul. Ce e Nazaretul? Nu am auzit niciodată de un asemenea loc. Ați venit aici din Bethle-hem. Poveștile voastre teribile, de ce voi... Philo crede că Isus este cel mai promițător învățacel din câți a văzut. Philo v-ar educa fiul, dacă i-ați da voie. Asta e treaba pe care Philo o are cu fiul vostru, asta a spus-o el. S-ar îngriji de asta...